

Rooms-Katholiek visie op het kerkgebouw

26 september 2008 - De Nederlandse bisschoppen staan in het algemeen afwijzend tegenover herbestemming van kerkgebouwen. Kerken die toch herbestemd worden, moeten blijven getuigen van de christelijke traditie. Dat meldt rkkerk.nl, het tijdschrift van de Nederlandse Kerkprovincie.

Liever afbreken

De bisschoppen hebben nieuw beleid vastgesteld ten aanzien van de toekomst van katholieke kerkgebouwen. Het episcopaat vindt dat de herbestemming van een kerk nooit ten koste mag gaan van de originele uitstraling van het gebouw. Dat geldt zowel voor het interieur als het exterieur van de kerk. "Herbestemmingen dienen passend en waardig te zijn", aldus de bisschoppen. Als er geen passende herbestemming is, laten de Nederlandse bisschoppen de kerk liever afbreken.

Kerk nooit een moskee

Herbestemming heeft zijn grenzen, vinden de bisschoppen. Zo kan een katholiek kerkgebouw nooit een moskee worden: katholieke kerken kunnen niet worden herbestemd voor niet-christelijke godsdiensten of levensbeschouwingen.

Gepaste herbestemming

Voorbeelden van herbestemming waarvan de bisschoppen vinden dat ze passen bij een kerkgebouw dat aan de eredienst is onttrokken, zijn vooral een sociale herbestemming (bibliotheek, brede schoolvoorziening, gezondheidscentrum, hospice, opvanghuis) en in beperkte mate een culturele herbestemming (museum, expositie, concerten, koorrepetities).

Gewijde en heilige plaats

In het Jaar van het Religieus Erfgoed onderstrepen de bisschoppen dat het religieus erfgoed materieel én immaterieel is. Nooit gaat het alleen maar om de kerkgebouwen: het gaat ook om de geestelijke en gelovige waarde. De kerk is niet zomaar een gebouw, maar een huis van God waar mensen samenkomen voor viering en gebed. Anders dan protestantse kerken zijn de katholieke kerken permanent 'gewijde en heilige plaatsen' waar Christus sacramenteel aanwezig is.

Herinrichting

Als herbestemming niet mogelijk is, kan herinrichting een oplossing zijn. Zo kunnen aparte ruimten worden gecreëerd met kerkelijke of niet-kerkelijke functies (bibliotheek, school, ouderensoos), een gedeelte van de kerk blijft dan kerk of kapel. Oplossingen die in de toekomst omkeerbaar zijn, hebben hierbij de voorkeur van de bisschoppen. Soms kan een kerk als kerk behouden blijven door verhuur of verkoop aan andere christelijke denominaties.

Sloop

Bij gebrek aan een passende herbestemming gaat voor de Nederlandse bisschoppen de voorkeur uit naar afbraak van de kerk. Zij willen dat bij de sloop van het gebouw zorgvuldig bezien wordt welke voorwerpen behorend tot het kerkgebouw behouden en herplaatst kunnen worden, als teken van kunst, artistieke en gelovige herinnering. Afbraak van een kerk is echter definitief en daarom menen de bisschoppen dat zorgvuldig bezien moet worden of het mogelijk is om een kerk die aan de eredienst onttrokken is, 'in eigendom te houden' met een (tijdelijke) waardige bestemming van het gebouw.

Financiering kerkgebouwen

De bisschoppen willen daarnaast met de overheid in gesprek gaan over de financiering van de instandhouding van kerkgebouwen. Ze wijzen erop dat in vrijwel alle landen van Europa de overheid opkomt voor de lasten van kerkgebouwen. In Nederland komen ze echter volledig ten laste van de parochies.

Te groot deel van de kosten

De katholieke parochies zijn voor hun inkomsten afhankelijk van de vrijwillige bijdragen van de gelovigen. Zij besteden op dit moment gemiddeld bijna 40 procent van hun uitgaven aan gebouwen en dat is een te groot deel van de kosten, stellen de bisschoppen. Bovendien is meer dan de helft van de katholieke kerkgebouwen een monument: 55 procent oftewel 935 kerken. Door afnemende subsidiestromen – zowel in omvang als door verlaging van het subsidiepercentage – blijven de beschikbare financiële middelen echter beperkt.

Katholieke kerken in Nederland

In Nederland zijn eind 2007 ongeveer 1.700 RK-kerkgebouwen voor 4,3 miljoen geregistreeerde katholieken. Ongeveer 325.000 mensen bezoeken in het weekend een katholieke kerk: dat zijn 191 personen gemiddeld per kerkgebouw. In de periode 1973-2007 zijn in Nederland 325 RK-kerkgebouwen aan de eredienst onttrokken en zijn er 157 nieuwe kerkgelegenheden gerealiseerd.